

УДК

SPA-КУРОРТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ТИП РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ І СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗБУДОВИ МЕРЕЖІ SPA-КУРОРТІВ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Михайло Рутинський

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1, м. Львів 79000, Україна, (032) 239-46-03*

Проаналізовано функціональні особливості та тенденції розвитку рекреаційно-курортних центрів нового типу – SPA. Окреслено перспективи розбудови мережі SPA-центрів як інноваційної складової рекреаційно-курортної інфраструктури західного регіону України.

Ключові слова: курорт, SPA-центр, турпродукт, технології SPA.

Рекреація — важлива складова людської життєдіяльності. Прагнення до різнобічного відпочинку, розваг, оздоровлення органічно притаманне людині, а тому реалізація цього прагнення “крокує в ногу” із соціальним і технологічним прогресом людства.

Географічні дослідження цієї сфери людської життєдіяльності допомагають з’ясувати сучасні закономірності її геопросторової організації та вивчити вплив суспільно-географічних передумов і рушійних сил на розвиток світових курортів у нових глобалізаційних умовах XXI ст.

Проблеми вивчення організаційних форм курортної рекреації повсякчас перебували у дослідницькому полі курортології й рекреаційної географії. При цьому увага зосереджувалася на аналізі форм курортно-рекреаційного освоєння й медичних аспектів курортного освоєння лікувальних ресурсів і територіальних рекреаційних систем (ТРС) з оздоровчими властивостями, класифікації та типології курортів, вивченні природно-ресурсних особливостей геопросторової організації курортно-рекреаційних систем тощо [2-5; 7-11 та ін.]. Рекреаційний потенціал SPA-курортів українські вчені практично не досліджували [5]. Натомість теорія SPA-курортів всебічно висвітлена у фундаментальних публікаціях європейських учених з медичної курортології й фізіотерапії та теоретичної географії дозвілленої рекреації і туризму останніх десятиріч [7; 8; 10; 11].

Основним завданням цієї публікації є аналіз функціональних особливостей і тенденцій розвитку рекреаційно-курортних SPA-центрів, а також обґрунтування перспектив розбудови мережі SPA-центрів як інноваційної складової рекреаційно-курортної інфраструктури західного регіону України. Історію виникнення SPA-курортів західні вчені трактують неоднозначно [8]. Сучасна концепція “SPA” сформувалася у США й Західній Європі наприкінці 80-х – на початку 90-х років XX ст. Однак історія SPA-рекреації налічує ось уже понад два тисячоліття.

Найвищого щабля розвитку курортна справа сягнула в епоху Римської імперії. Римляни успадкували кращі традиції еллінської системи дозвілених цінностей і на цій основі вибудували власну концепцію життєдіяльності, у якій рекреація поряд з освітою і працею посідала одне з чільних місць.

Завичай давньоримські курорти були приурочені до виходів на поверхню джерел

термальних і мінеральних вод, що відображалось у їх назвах – “терме”. Чимало з тих прадавніх, заснованих ще понад дві тисячі років тому курортів у передгір'ях Аппенін процвітають до тепер як найпрестижніші у світі SPA-комплекси (Абано-Терме, Сан-Джуліано-Терме, Сан-Кашіано-Терме, Баньї-ді-Кашіана, Монтекатіні-Терме, Монсуммано-Терме, Сан-Пелегріно-Терме, Сірміоне-Терме тощо).

Давні римляни сформулювали аксіому підтримання здорового способу життя, яка в наші дні стала крилатим висловом. Латинське “sanitas pro aqua”, тобто “здоров'я через воду” покладено в основу найпрогресивніших сучасних технологій курортного оздоровлення і релаксації. А таке популярне нині SPA – це не що інше, як абревіатура латинської фрази “sanitas pro aqua”.

Відвідування терм було невід'ємною частиною римського способу життя. Крім свого основного призначення, терми включали відкриті дворики для повітряних і сонячних ванн (аеро- і геліотерапія), плавальні басейни та лікувально-релаксаційні ванни, кімнати для відпочинку і масажу після лазні, екседри для відпочинку і дружнього спілкування, німфеї з фонтанами, гімнастичні зали, бібліотеки і приміщення для музичних, сценічних і літературних виступів.

Найвідомішими, найрозкішнішими й водночас наймісткішими термами античної цивілізації були терми Каракалли у Римі. Цей комплекс вміщував до 1600 відвідувачів одночасно.

Комплекс терм включав головний корпус, що складався з дзеркально повторюваних груп приміщень: вестибюлів, роздягалень, масажних кабінетів, залів для відпочинку, залів для обмивання та парних. Ці приміщення виходили до термальних басейнів уздовж стін, які освітлювалися двома рядами вікон під куполом. Звідси через тепідарій з теплими ваннами можна було потрапити в центральний зал – фрігідарій з холодною лазнею і просторим басейном для плавання. Головний корпус оточував німфей – парк з елементами спортивного і релаксаційного благоустрою, призначеними для занять спортом, розваг і відпочинку біля фонтанів [10, с. 34-35].

Минули тисячоліття, однак основні функціональні елементи водооздоровчо-курортного комплексу залишилися майже незмінними й з успіхом запроваджуються у наші дні в архітектурному оформленні “a la classic” сучасних респектабельних SPA-курортів світу.

SPA – це спосіб відновлення гармонії духу й тіла шляхом водних купелей та пов'язаних із ними оздоровчих заходів; це комплекс процедур для оздоровлення всього організму з використанням води (звичайної прісної, а також мінеральної і морської), мінеральних солей, мінеральних і торфових грязей, морських водоростей і преформованих препаратів*.

За останніх п'ятнадцять років у ЄС відбулася справжня “SPA-революція”. Адже, якщо до 90-х років поняття “SPA” у свідомості пересічного європейця асоціювалося з групою фінансово недоступних елітних курортів в унікальних рекреаційних місцевостях світу, то нині охопила європейське суспільство мода на SPA-оздоровлення.

Існування стійкого попиту на SPA, що в сотні разів перевищував пропозицію, спонукав рекреаційний бізнес “прийти” в осередки найвищого попиту – столиці і найбільші міста континенту. Простіше виявилось транспортувати оздоровчі природні компоненти у центри потенційного попиту, аніж відправляти клієнтів в оздоровчі тури у

* Преформовані препарати – це препарати на основі природних лікувальних ресурсів: харчові біодомішки, води з біодомішками, грязьові розчини, грязьові витяжки, грязьові маси з домішками біологічно активних компонентів тощо, які чинять лікувальну чи профілактичну дію на організм людини при внутрішньому або зовнішньому застосуванні.

віддалені курортні місцевості. Ефект очевидної економії часу і зусиль споживача обернувся колосальним успіхом SPA-центрів в усьому цивілізованому світі.

Сучасні трансформації курортних центрів зумовлені, насамперед, зміною характеру попиту на лікувально-оздоровчі послуги. У моду входить здоровий спосіб життя, і в усьому світі зростає кількість людей, які хочуть підтримувати гарну фізичну форму і мають потребу у відновних програмах. Здебільшого це люди середнього віку, які надають перевагу активному відпочинку і часто обмежені в часі. Саме споживачі цього сегмента будуть головними клієнтами курортів і гарантією процвітання лікувально-оздоровчого туризму XXI ст.

У боротьбі за масового споживача курорти світу стали на шлях переорієнтації на геронтологічні цінності сучасної цивілізації. Оздоровниці змушені диверсифікувати свій продукт, щоб виходити на нові сегменти споживчого ринку і залучати додаткових клієнтів. Зберігаючи лікувальну функцію, провідні курорти світу урізноманітнюють програму перебування пацієнтів, пропонують ширший вибір комплексів оздоровчих і відновлювальних послуг. Повсюдне запровадження програм “вродливе обличчя”, “струнка фігура”, “антицелюліт”, “схуднення”, “омолоджена шкіра” тощо є закономірною відповіддю сучасного курортного ринку на структуру суспільних запитів.

На думку експертів, новітні SPA-технології визначатимуть завтрашній день рекреаційно-готельного бізнесу. На міжнародних конгресах з лікувально-оздоровчого туризму відзначається важливість розвитку цього виду туризму для сучасного суспільства [8], адже постіндустріальна цивілізація XXI ст. активно переходить до сповідання філософії “wellness”.

Wellness – це процес гармонійного розвитку людини, в якому враховуються всі сфери її життя. Існує вісім вимірів “wellness”: інтелектуальний, духовний, суспільний, середовищний, культурний, професійний, емоційний, фізичний.

Сферою діяльності “wellness” є продукти та послуги, які реалізують потреби людей у всіх цих вимірах. Серед головних течій філософії виділяють: біологічне оновлення, фен-шуй, фітнес, здорове харчування. У 2000 р. в США видатки у сфері “wellness” сягнули 200 млрд доларів, у тому числі 24 млрд – фітнес і 70 млрд – харчові біододатки [2]. Усі основні елементи wellness-філософії нині реалізуються у SPA-центрах.

Діяльність SPA-центрів ґрунтується на використанні виключно ефективних природно-оздоровчих компонентів, які транспортуються з всесвітньо відомих рекреаційних місцевостей світу. Транспортування здійснюється з дотриманням технології збереження цілющих властивостей цих природних компонентів. Так, зокрема, здійснюється перевезення й зберігання грязей Мертвого моря з дотриманням необхідних біохімічних показників. Поряд з використанням природних компонентів SPA-центри взяли “на озброєння” найновіші досягнення й технології апаратної медицини, що значно підвищують ефективність комплексних SPA-процедур.

На початку XXI ст. триває структурно-функціональна диверсифікація SPA-бізнесу. Зараз у світі вже налічується щонайменше п'ять організаційних типів і підтипів SPA-центрів. Нами здійснено їхню типологію (рис. 1).

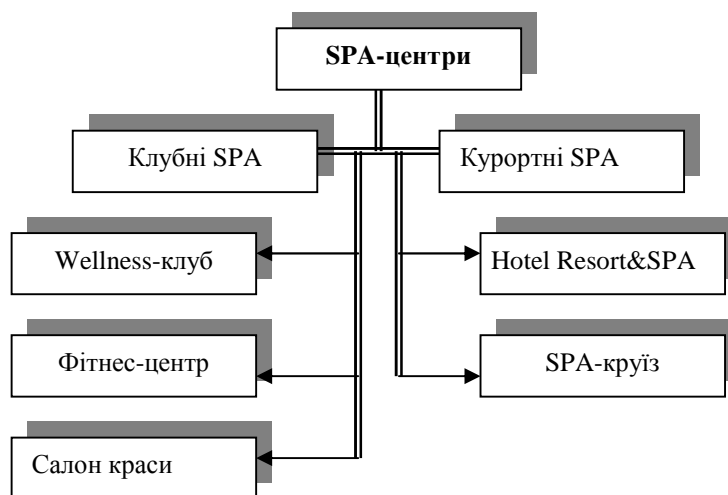

Рис. 1. Типологія SPA-центрів

Загалом організаційне розмаїття SPA-центрів ми поділяємо на два типи: клубні та курортні. Різниця між ними криється в особливостях геопросторового розташування.

Клубні SPA-центри розташовуються у великих містах – центрах максимального споживацького попиту. Це інноваційний тип закладів муніципального дозвілля, що стоїть в одному ряду з такими типами закладів повсякденної міської рекреації як спортклуби, плавальні басейни (аквапарки), сауни, косметологічні клініки, клініки відновної терапії, центри нетрадиційної терапії. До цього типу відносимо такі підтипи: wellness-клуби, фітнес-центри та салони краси.

Wellness-клуби – це найбільші за розмірами, поліфункціональністю сервісних продуктів і елітні за клієнтурою релаксаційно-оздоровчі комплекси клубного дозвілля. За режимом доступу вони можуть бути закритими (виключно для фіксованої кількості персоніфікованих членів клубу); напівзакритими (для членів клубу та обмежених квот додаткових гостей клубу) чи відкритими (для фіксованої кількості клієнтів). Wellness-клуби поєднують у собі кращі традиції клубного дозвілля та інноваційні програми SPA, фітнесу, технології і продукти геронтології тощо.

Доступнішими для населення організаційними формами клубного SPA є ті фітнес-центри й салони краси, які надають своїм клієнтам окремі SPA-послуги. Часто в таких центрах клієнтам, обмеженим у часі, пропонують SPA-інтенсиви: week-SPA (однотижневі), week-end-SPA (програми на вихідні) чи навіть day-SPA (одноразові процедури).

Серед курортних SPA-центрів виокремилися два підтипи: стаціонарні та круїзні. Спеціалізовані SPA-круїзи щойно входять у моду, проте з огляду на вартість доступні вони лише обмеженому колу респектабельних споживачів.

Основною ж організаційною формою SPA-курорту у сучасному світі є Hotel Resort & SPA.

Hotel SPA – це готельно-курортний комплекс, розташований у курортній місцевості, де використовуються природні лікувальні ресурси й функціонує центр SPA-рекреації; західний еквівалент вітчизняних санаторіїв з лікуванням, оснащених сучасним апаратним комплексом фізіотерапії та відповідно обладнаними SPA-процедурними кабінетами. (На сьогодні найкращим в Україні прикладом курортних закладів цього типу є готелі & SPA

“Palmira Palace Resort & SPA” в Ялті та “Rixos-Прикарпаття” у Трускавці).

У рекреаційний комплекс курортних SPA-готелів неодмінно входять такі складові: відкриті і закриті басейни з термальною, морською чи звичайною водою (часто з ефектом гідромасажу), душі з ефектом масажу, грязева й парна лазні, лежачки з підігрівом для мокрого масажу. Між сеансами SPA гості можуть скористатися освіжаючими душами із регульованим струменем води. Душі бувають двох видів – тропічного або холодного полярного дощу. Альтернативою також є “крижаний туман”. За бажанням до води додають аромоекстракти лимона, маракуї тощо.

Найпоширенішими у SPA-готелях є душ Шарко, циркулярний душ і гідромасажна ванна. І хоча в них використовується не термальна, а звичайна вода, уже після першої процедури відчувається її сприятливий вплив на організм. Просторі гідромасажні ванни (з безліччю дірочок, через які струменить вода під тиском) гостям пропонують приймати в напівсутінках, при свічках під релаксувальну музику.

Паралельно з неодмінними водними процедурами на SPA-курортах пропонуються безліч різновидів ручного масажу і послуги професійних східних масажистів, маски для обличчя і тіла, лімфодренаж, пілінги, обгортання, ароматизовані ванни тощо. При багатьох SPA-курортах працюють медичні центри, що спеціалізуються на лікуванні тих чи інших захворювань. Вони ж пропонують програми для вирішення таких проблем, як зайва вага, нервові розлади, а також послуги естетичної хірургії. У багатьох центрах складають спеціальні спа-меню, продукти для яких добирають лікарі-дієтологи. Клієнти одержують збалансовані за живильними елементами страви і худнуть, не відчуваючи голоду.

Отже, основними SPA-процедурами поліфункціонального SPA-курорту є:

- душ Шарко – струменевий душ;
- перлові аромованни (масаж здійснюється пухирцями повітря, що пропускається через воду, в яку додають водорості чи ефірні олії);
- камерні ванни (місцеві ванни для рук і ніг з метою поліпшення кровообігу і знеболювання);
- гідромасаж – підводний масаж різноспрямованими струменями повітря і води (у багатьох центрах у воду додають ефірні олії);
- водоростелікування – аплікації з подрібнених підігрітих водоростей;
- грязелікування – аплікації лікувальних грязей;
- масажі – спеціалізовані (місцеві, загальні) та східні з ароматичними й лікувальними оліями;
- лімфодренаж – ручний масаж, що поліпшує лімфообіг;
- ендермологія – механічний масаж із застосуванням вакууму;
- пресотерапія – поліпшення відтоку крові і лімфи під дією підвищення тиску в спеціальному “чоботі”;
- світлотерапія – слабке ультрафіолетове опромінення;
- кріотерапія – аплікації холодного гелю для поліпшення кровообігу;
- стоунтерапія – масаж тіла за допомогою гарячих каменів базальтової породи і холодних з білого мармуру;
- кардіотренінг – дозовані тренування в залі тренажерів під керівництвом інструктора [7, с. 56].

Кожен SPA-курорт намагається розробляти ексклюзивний продукт – власну “родзинку” – й цим вигідно вирізнятися серед інших. Наприклад, на острові Муреа Французької Полінезії масажі роблять під відкритим небом посеред тропічного саду з використанням олії щойно зірваних кокосів і бананів. У спа-ванни додають живі квіти,

поєднуючи оздоровчий ефект гідро-, аромо- й кліматотерапії (іони морських солей та фітонциди).

Всесвітньою славою користуються “Eden Roc Resort & Spa” у курортній столиці Флориди Майамі та “Ojai Valley Inn & Spa” у Каліфорнії, де практикуються аюрведичні масажі з індійськими оліями, аеробіка для підтримання м'язового тону, косметичні аплікації, масаж Шіатцу тощо, також когорту елітних поповнюють чимало інших закритих клубних SPA-курортів в Альпійському поясі Європи та на островах Карибського басейну, Індійського й Тихого океанів.

З 90-х років практично всі європейські оздоровчі (бальнеологічні) курорти перейшли на концепцію організації wellness-дозвілля, диверсифікувавши свої курортні продукти. Поряд з традиційними клінічними курсами в них зосереджено увагу на боротьбі із т. зв. хворобами цивілізації, запроваджено інноваційні програми інтенсивної оздоровчо-відпочинкової SPA-релаксації (3–7 діб), зокрема “Антистрес”, “Схуднення”, “Краса і здоров'я” тощо.

Лікувальні процедури для гостей такого курорту (серед яких чималий сегмент сьогодні становлять здорові люди, які сповідують активно-туристичні цінності відпочинку) не є обов'язковими, однак їх перелік чималий: питні курси, інгаляції, діатермія, діатрон, магнетотерапія, гальванічна ванна, інтерференційні хвилі, діадинаміка, ультразвук, інфрачервоний обігрівач, гірське сонце, мінеральні ванни, струменеві ванни, контрастний душ, масажні ванни, класичний масаж, підводний масаж, рефлексний масаж, фінська сауна, турецька лазня, басейн, парафін, газові ін'єкції, акупунктура, китайський масаж, фітнес, лімфодренаж, торф'яні компреси, дієтичне харчування та ін.

Геопросторова організація SPA-курортів у світі невпинно ускладнюється за рахунок відкриття нових курортних і клубних SPA-центрів. Проте осердя геопросторової організації SPA-рекреації становить мережа престижних оздоровчо-відпочинкових курортів, що стали популярними завдяки унікальним цілющим властивостям місцевих природних ресурсів: мінеральних чи термальних вод, грязей, клімату тощо. Це, зокрема, курорти Альпійського поясу Європи (Швейцарія, Австрія, Франція) та низько- і передгірні бальнеокурорти Італії, Німеччини, Чехії й Угорщини [1; 3; 11].

Альпійські SPA-курорти приваблюють десятки тисяч відвідувачів термальними водами, мінеральними розсолами, багатством мінеральних торфових грязей, біологічно активними фіторечовинами, а також власними екологічними плантаціями і фермами, які забезпечують лікарськими травами, дієтичними й вітамінними фітококтейлями, молоком, йогуртами, сирами з лучноальпійського різнотрав'я, медом та іншими продуктами бджільництва.

Лідером серед європейських країн за кількістю й престижністю альпійських SPA-курортів є Швейцарія. Згадаємо хоча б прославлений курортний комплекс SPA-Alpentherme у містах Санкт-Моріц, Давос, Кран-Монтана, Лейкербад, Церматт, Інтерлакен, Ароза, інші курортні центри Швейцарських Альп. Мало чим поступаються їм не менш прославлені французькі Віші, Евіан, Ла-Боль, Кодалі.

З огляду на новітні тенденції розвитку курортної галузі курорти України просто зобов'язані модернізуватися, щоб зарекомендували себе на європейському ринку як курорти wellness-типу. Конкуренцію іноземним SPA-курортам можуть скласти менше десятка вітчизняних курортних центрів. А висококонкурентний курортний SPA-сервіс нині в Україні пропонують клієнтам лише “п'ятизіркові” готельно-рекреаційні центри Великої Ялти – “Palmira Palace Resort & SPA” і парк-отель “Приморський парк” – та Трускавця – “Rixos-Прикарпаття”.

Окрім АР Крим сприятливими природно-ресурсними передумовами й ринковими перспективами розбудови мережі SPA-центрів як інноваційної складової рекреаційно-курортної інфраструктури володіє західний регіон України.

Осердям розбудови геопросторової мережі SPA-центрів клубного типу у західному регіоні країни є м. Львів, мережі SPA-центрів курортного типу м. Трускавець.

У Львові впродовж кількох останніх років активно розбудовується інфраструктура клубних SPA-центрів. Першим серед них став "SPA-центр "Софія" у складі "Гранд-Готелю", однак дедалі гострішу конкуренцію йому складають нові центри здоров'я і краси "Sharel – day SPA", "Vipart", "Аквамарин", "Ріо", "Бель Палаццо".

Скажімо, львівський SPA-центр "Аквамарин" здатний запропонувати своїм відвідувачам гідромасажний басейн нового покоління "Grand Canyon Legend", душ "VICHNI", аероіонотерапію, гідротерапію, римську лазню, ванну "Тейзер", масажі за системою "LPG", водоростеві обгортання, кабінет косметологічних процедур та солярій; SPA-центр "Саона" – озонотерапію, ультразвуковий пілінг, солярій, косметологічні програми, масажі, антицелюлітні програми, гідролазерний душ. Турпродуктною "родзинкою" іншого львівського SPA-центру "Ріо" є апаратне забезпечення для пресотерапії та інфрачервоної сауни.

З 2009 р. нові можливості курортного SPA запропонує новозбудований SPA-комплекс першого львівського 5-зіркового готелю "Леополіс" з ексклюзивними апартаментами короля Данила.

Бальнеокурорт Трускавець – це перший в Україні центр зародження традицій національного курортного SPA. Славою справжньої "SPA-столиці" Західної України Трускавець завдячує готельно-санаторному комплексу "Rixos-Прикарпаття", що належить до відомої турецької мережі фешенебельних готелів "Rixos", основна мета якої – поширення нової концепції курортного відпочинку й оздоровлення. Тут розроблені ефективні програми профілактики й релаксу для сучасних ділових людей, які ведуть активний спосіб життя, а також програми корекції косметологічних недоліків. Інноваційна курортна "родзинка" – релакс-програма "Краса і здоров'я" – передбачає плавання в басейні площею 500 м² (при температурі, близькій до температури тіла, відбувається найбільш активне всмоктування шкірою необхідних організму мінералів і мікроелементів), перебування в альфакапсулі, турецькому хамам, римській парній, гідромасажній ванні-джакузі, вуглецевій ванні, заняття фітнесом, східний, рефлекторний і підводний масажі, парафінові аплікації та озокеритові компреси, чотири види водоростевих і чотири типи грязевих обгортань, акупресуру й електротерапію, 15 видів дієтичного харчування тощо.

Доступнішими за ціною для пересічних рекреантів є SPA-програми трускавецьких курортних готелів "Маріот Медікал Центр", "Женева", міжнародного реабілітаційного центру "Еліта".

На найближчу перспективу прогнозуємо подальше ускладнення геопросторової організації мережі SPA-курортів регіону (рис. 2). На черзі поява нових регіональних багатопрофільних курортних SPA-центрів у містах Моршин, Яремче, Славське, Східниця, Свалява, Солотвино та SPA-салонів в обласних центрах регіону.

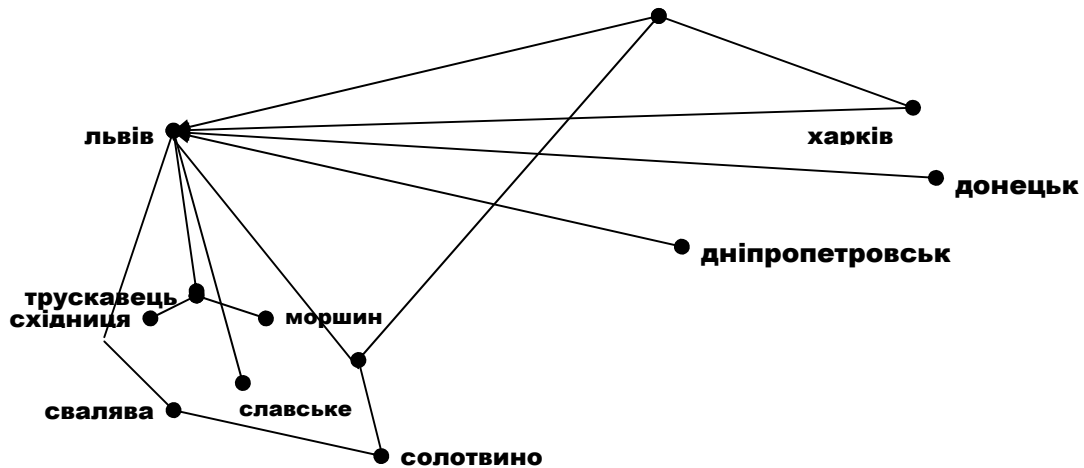

Рис. 2. Територіальна організація мережі курортних SPA-центрів західного регіону України та основних векторів генерування потоків SPA-рекреантів у регіон

Підсумовуючи аналіз функціональних особливостей і тенденцій розвитку рекреаційно-курортних центрів нового типу – SPA – як інноваційної складової рекреаційно-курортної інфраструктури західного регіону України, ще раз акцентуємо увагу на стрижневій тезі: оздоровчі курорти західного регіону України (передусім Карпат, Прикарпаття і Закарпаття) у XXI ст. володіють усіма необхідними стартовими можливостями для переходу на інноваційні стратегії курортного менеджменту, структурно-функціональної реорганізації та турпродуктної самоідентифікації на європейському ринку як курорти wellness-типу. Така реорганізація дасть змогу карпатським курортам поступово “відвойовувати” для себе вигідну нішу європейського рекреаційного сервісу завдяки просуванню себе на ринок як центрів активнотуристичного й релаксаційного wellness-дозвілля серед величких екологічно не порушених ландшафтів Карпатських гір, яких ще “не сягнула цивілізація”.

Окреслені тенденції розвитку світової курортної справи є інноваційними для українських курортів. Отож, від того, наскільки швидко вони “братимуть на озброєння” прогресивний досвід сусідніх держав-членів ЄС, значною мірою залежатиме ступінь інноваційно-курортологічного “відставання” українських курортів, що знаходяться поза східною межею Об’єднаної Європи, від курортів Євросоюзу.

1. *Истомин В. И., Лагутенко Б. Т.* Страны мира: Справочник туроператора и туриста. – М.: Советский спорт, 2000. – 224 с.
2. *Кусков А. С., Лыскова О. В.* Курортология и оздоровительный туризм: Учебное пособие. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 320 с.
3. *Николаенко Д. В.* Рекреационная география: Учебное пособие. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 288 с.
4. *Одрехівський М. В.* Валеологічні інноваційні центри: економічні проблеми створення і функціонування. – Львів: Світ, 1997. – 144 с.

5. *Рутинський М.* Класифікація та типологія курортів // Вісник Львів. ун-ту. Серія географічна. 2007. Вип. 34. С. 236-246.
6. *Global Tourism: The Next Decade / Ed. by W Theobald.* – Oxford: Butterworth-Heinemann, 1995.
7. *Lawson F. Hotels and Resorts – Planning, Design and Refurdishment.* – Oxford: Butterworth-Heinemann, 1995.
8. *Leisure and Wellness: Health Tourism in Europe. The new Challenge for Spas, Tourism and Health Ressorsts (11-th ELRA Congress Bad Saarow, 7-9 October 1999).* – Berlin, 1999
9. *Rutynskyi M.* Development of a Network of Resorts in the Ukrainian Part of the Carpathian Euroregion in 1995 – 2006 // *Tourism in borderlands – multiaspect study of development / Eds. K. Obodyński, J. Kosiewicz, W. J. Cynarski.* – Rzeszów, 2007. P. 84-92.
10. *Soane J. V. N.* Fashionable Resort Regions: Their Evolution and Transformation. – London: CAB International, 1993.
11. *Weston S. A.* Commercial Recreation and Tourism: An Introduction to Businnes Oriented Recreation. – N.-Y.: Brown and Benchmark, 1996.

SPA-RESORT AS INNOVATION TYPE OF RECREATION ENTERPRISES. SOCIO-GEOGRAPHIC TRENDS OF DEVELOPMENT NETWORKS OF SPA-RESORTS IN WESTERN REGIONS OF UKRAINE

Mykhaylo Rutyns'kyi

*Ivan Franko National University of Lviv
vul. Universytetska 1, Lviv 79000, Ukraine, tel. (032) 239-46-03*

The functional especial and development trends of recreation and resort centres of new type as SPA are analysed. The development perspectives of SPA centres network as innovation component of recreation infrastructure in western region of Ukraine are characterized.

Key words: resort, SPA-centre, tourist product, technologies of SPA.

*Стаття надійшла до редколегії 21.02.2008
Прийнята до друку 22.06.2008*